

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

حدیث شریف کسا

۹

شاعران شوشتر

به گویش‌های فارسی، عربی و شوشتری

جمع‌آوری و تألیف: عیسی سجادی

انتشارات معتبر

۱۳۹۰

سرشناسه	سجادی، عیسی، ۱۳۲۸ - گردآورنده
عنوان و نام پدیدآور	حدیث شریف کسا و شاعران شوشتر به گویش‌های فارسی، عربی و شوشتری / جمع‌آوری و تألیف عیسی سجادی
مشخصات نشر:	اهواز، معتبر، ۱۳۸۹.
مشخصات ظاهری	۲۸۰ ص
شابک	۹۷۸-۶۰۰-۵۴۷۰-۴۴-۴
وضعیت فهرست‌نویسی	فیبیا
موضوع	شعر مذهبی - قرن ۱۴ - مجموعه‌ها
موضوع	شعر فارسی - قرن ۱۴ - مجموعه‌ها
موضوع	شاعران ایرانی - شوشتر - سرگذشت‌نامه‌ها
رده‌بندی کنگره	۱۳۸۹ ج ۳۷۷ س / PIR۴۱۹۰
رده‌بندی دهوی	۸۱۶/۶۲۰۸۳۱ ق ۸
شماره کتابخانه ملی	۲۱۵۱۴۷۶

نام کتاب: حدیث شریف کسا و شاعران شوشتر

جمع‌آوری و تألیف: عیسی سجادی

ناشر: انتشارات معتبر

چاپ: اول - ۱۳۹۰ چاپخانه شریعت

شمارگان: ۱۰۰۰

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۵۴۷۰-۴۴-۴

قیمت: ۵۵۰۰۰ ریال

اهواز چهارراه سلمان فارسی اول خیابان شهید سراج (منوچهری)

تلفن ۲۲۱۱۳۶۸-۰۶۱۱، دورنگار ۲۲۲۵۴۹۶-۰۶۱۱، علوی شوشتری

Email: moatabar_alavi@yahoo.com

عیسی سجادی فرزند فرج الله
متولد ۱۳۲۸ در شوشستر
بازنشسته بانک ملت - شاعر
و نویسنده و محقق. از ایشان
کتاب‌هایی به شرح ذیل به
چاپ رسیده:

۱- کلپرته مجموعه شعر

محلی شوشتر به سال ۱۳۵۷

۲- ولووهی مجموعه شعر محلی شوشتر به سال ۱۳۸۴

۳- مثل‌ها و مثل‌ها به سال ۱۳۸۶

۴- همدننامه به سال ۱۳۸۸

۵- شوشترنامه به سال ۱۳۸۸

۶- گوه شرح بازی‌های محلی شوشتر به سال ۱۳۸۸

۷- ارکان شعر فارسی به سال ۱۳۸۸

۸- حدیث شریف کسا و شاعران شوشتر به سال ۱۳۸۹

کتاب‌های آماده چاپ:

۱- فرهنگ زبان خوزی شرح واژه‌های گویش شوشتری ۱۴ جلد

۲- ویژگی‌های نثر پارسی ۲ جلد

۳- تاریخ جامع شوشتر

- ۴- تاریخ اقتصادی و سیاسی شوشتر
- ۵- نام‌های ایرانیان قبل از اسلام
- ۶- خدادادنامه داستان‌های عهد ساسانیان
- ۷- شوشتر از زبان شوشتر
- ۸- ضرب‌المثل‌های مخصوص گویش شوشتری
- ۹- تاریخ هشت هزار ساله شوشتر
- ۱۰- مجموعه اشعار به گویش بختیاری
- ۱۱- مجموعه حکایات خنده‌ناک
- ۱۲- تذکره شعرای شوشتر
- ۱۳- طنز قدیم و جدید
- ۱۴- مجموعه اشعار به سبک نو
- ۱۵- تذکره محلی سرایان شوشتری
- ۱۶- مجموعه مقالات کنگره و سمینارهای مختلف کشوری

فہرست

۷	مقدمہ ناشر
۱۷	ملافتح اللہ وفایی
۳۱	آیت اللہ سیدابراہیم محمدی (متخلص بہ رجا)
۴۷	منوچہر رحیم پور (مہدی)
۵۹	ملا غلام حسین عبائی
۶۹	ملا جعفر شرف الدین
۹۷	رجب علی دارابی
۱۳۷	خدا رحم ادیب نژاد
۱۵۱	غلام رضا مؤذن
۱۶۹	نوزد شیرافکن (عیدی)
۱۹۹	سلطان باب عبدی (صابر شوشتری)
۲۳۷	عیسی سجادی

مقدمه ناشر

حدیث شریف کساء از احادیث متواتر است. حدیث متواتر به حدیثی گویند که راویان متعدد داشته باشد. این حدیث مورد قبول فریقین (شیعه و سنی) نیز هست و از آن به عنوان شأن نزول آیه تطهیر که در آن خداوند تبارک و تعالی عصمت و پاکی پیامبر و اهل بیت را اعلام فرموده است یاد می‌شود.

این حدیث شریف از قول جابر بن عبدالله انصاری صحابی معروف و مورد اعتماد حضرت رسول اکرم (ص) که خود آن را از بانوی دو عالم حضرت فاطمه زهرا (س) شنیده است نقل گردیده و از میزان وثوق بسیار بالایی برخوردار است. برادران اهل تسنن این حدیث را بدون کم و زیاد در اصل آن، از قول عایشه همسر پیامبر گرامی اسلام نقل می‌کنند. تنها تفاوت موجود در دو نقل قول، تفاوت در محل وقوع آن است که طبق روایت اول محل وقوع آن در خانه حضرت زهرا (س) بوده ولی در روایت دوم در خانه عایشه اتفاق افتاده است؛ ولی در اصل ماجرا هیچگونه تفاوتی وجود ندارد.

خلاصه حدیث کساء این است که روزی پیامبر اکرم (ص)

زنده نبودند و در این چند روزه کاری جز گریه و نوحه سرایی برای فقدان پدر و ظلمی که بر آنها رفته بود نداشتند، معلوم می‌شود که جابر این حدیث را قبل از رحلت پیامبر و در زمان حیات ایشان نقل و منتشر کرده است. از شواهد تاریخی به دست می‌آید که پس از رحلت پیامبر «اهل بیت» که در لغت اسم عام است، برای پنج تن آل عبا یا «صاحبان کساء» به صورت اسم علم یا اسم خاص درآمده بود. چنانچه هیچ‌یک از همسران و دیگر نزدیکان پیامبر ادعا نکرده که عضو اهل بیت پیامبر است. آنچه گفته شد برای اثبات صحت سند این حدیث مفید فایده است و شکی برای صحت این حدیث باقی نمی‌گذارد، علی‌الخصوص که با آیه تطهیر و چند آیه دیگر قرآن که به اهل بیت مربوط می‌شود از جمله آیه مباهله همخوانی دارد.

شاعران مسلمان اعم از عرب، تاجیک، اردو، افریقایی و اروپایی این حدیث شریف را به رشته نظم درآورده و با این کار، ارادت خود را به خاندان عصمت و طهارت نشان داده‌اند. حدیث کساء نزد شاعران پارسی گو نیز جایگاه رفیعی داشته و دارد. شاعران ایرانی به خاطر عشق و علاقه‌ای که به اهل بیت پیامبر (ع) داشته‌اند این حدیث را در قالب شعر فارسی و محلی به فرهنگ و ادب ایران تقدیم داشته و هر کدام برگ زرینی بر افتخارات آن افزوده‌اند. از یاد نبریم حدیث کسای «ملازفعلی»

را که با گویش لُری بختیاری سروده و با آنکه از لحاظ قواعد شعری دارای ایرادتی است ولی شیرینی موضوع و شیوایی کلام او آنچنان کنسول روس را در اصفهان شیفته خود می‌کند که آن را به زبان روسی ترجمه کرده و به عنوان تحفه به دیار خود می‌برد. اگر بخواهیم نام شاعرانی که حدیث کساء را در زبان فارسی به نظم کشیده‌اند فهرست کنیم خود کتاب جداگانه‌ای می‌شود.

شاعران شوشتری نه تنها از این قاعده مستثنی نبوده بلکه پیشگام نیز بوده‌اند. آثار متعددی در قالب شعر فارسی و محلی از خود به یادگار نهاده‌اند. افسوس و صد افسوس که از شاعران کهن و توانای شوشتری که در طول تاریخ این شهر را پایتخت فرهنگی جنوب کشور ساخته بودند، آثار در خور توجه‌ای باقی نمانده است. علامه سید عبدالله جزایری که خود از دانشمندان عصر، دارای تألیفات متعدد و شاعری توانمند بوده است در کتاب وزین تذکره شوشتر که اندکی پس از مرگ نادرشاه افشار به رشته تحریر درآورده و انتشارات معتبر با حواشی علامه شیخ مهدی شرف‌الدین عالم، مورخ و اندیشمند معاصر به چاپ رسانده از شاعران بسیاری نام می‌برد و نمونه می‌آورد که پایگاه هنری و منزلت شعری آنها بسا بزرگانی همچون صائب تبریزی برابری می‌کند. شاعرانی همچون

«خواجه اسماعیل بن خواجه افضل صراف»، «زایرا»، «خواجه هدایت»، «قاسمی مجدالدین»، «آخوند مولانا فخر»، «مولانا محمود حلمی» که از او به عنوان شاعری تیززبان و فصیحی نکته‌دان یاد می‌کند؛ شاعری که در زمان «سید» از دیوان او شانزده هفده هزار بیت باقی بوده است و از قول «زایرا» که در اوان جوانی ملا حلمی را درک نموده نقل قول می‌کند که بدیهتاً ماده تاریخ می‌گفته است. این شعر از اوست:

شراب اهل محبت بود می منصور
 شهید عشق ننوشد بجز شراب ظهور
 درابه وادی عشاق و ذره‌ای بنگر
 صفای وادی ایمن سنای آتش طور
 چراغ بزم محبت بود نه خورشید است
 که هر صبح جهانی شود از آن پر نور
 صفای ظاهر و باطن مجو که ممکن نیست
 مگر دمی که زنی آسین به شمع شعور
 ز دل برون نکنی تا حدیث چون و چرا
 رموز نشنوی از ساکنان بزم و سرور
 دلا ز مردم دنیای دون صغیر و کبیر
 وفا مجو که از ایشان نیاید این دستور
 گهی به سجده انصاف سر فرود آرند
 که شهنشوار امامت کند ز غیب ظهور

و نیز از ملا کاسبی که شاگرد ملا حلمی بوده، این بیت که
مطلع قصیده‌ای است از اوست:

عید قربان شد که چشم یار فتّانی کند

هر که را ببند به تیر غمزه قربانی کند

هم‌چنین از «حاجی علی بن حاجی میر علی صراف»،
«حاجی محسن بن خواجه حیدر بهبهانی» که بیت زیر از اوست:

به هر کاری که همت می‌گماری نصرت از حق جو

که بر گنجشک دام افکندم و صید هما کردم

«حاج نقد علی بن علی بن استاد رجب» و این بیت از اوست:

کِشتِ ما از آبرو پیوسته سیراب خود است

دانه‌ی ما چون زمرّد سبز از آب خود است

«محمد علی خان» متخلص به نژاد و این بیت از اوست:

تیر مژگان می‌زند رگ، نشتری در کار نیست

عاشقم بیمار هجرم، بستری در کار نیست

و نیز «حاج علی بن حاج میر علی»، «ملا فتح الله بن ملا کرم الله
بن ملا فتح الدین بن ملا صالح بن درویش شمس» که متولی مسجد
جامع بوده است، «خواجه ابوتراب بن خواجه علیخان بن حاجی
نجم‌الدین بن خواجه علی نقاش»، «ملا هادی بن خواجه صادق بن

استاد محمد تقی قواس»، «ملا عبدالکریم بن مولا نظر علی بن محمد امین زجاجی» که جز نام و مختصر ابیاتی که در تذکره آمده چیزی از آنها برجای نمانده است^۱. و نیز صدها و بلکه هزارها شاعر فرهیخته که پس از سید عبدالله جزایری در شوشتر پای به عرصه گیتی نهادند و رفتند و آثار آنان ثبت نشد.

کاری که دوست دانشمند، شاعر توانا، نویسنده و محقق ارجمند و ارزشمند جناب آقای عیسی سجادی انجام داده کاری است در خور توجه و ماندگار. بسا که در سال‌ها و قرن‌های آتی کسی پیدا شود و نظیر همین حرف‌ها را در مورد شاعرانی که اشعارشان در این کتاب جمع آوری شده بگوید و افسوس بخورد که چرا همه آثار و آثار همگی آنان به زیور طبع آراسته و تثبیت نگشته است.

روزی که آقای سجادی نسخه دست‌نویس این کتاب را به دفتر انتشارات آورد معتقد بود که هر آنچه شاعران شوشتر حدیث کساء سروده‌اند، جمع آوری نموده است؛ ولی بنده معتقدم تا این اثر به چاپ نرسد و پخش نگردد نمی‌توان بر این گفته صحه گذاشت. بسیار محتمل است پس از چاپ و انتشار،

۱- توجه خوانندگان عزیز را به این کتاب گرانسنگ که حاوی مطالب سودمند تاریخی و ادبی است جلب می‌نمایم.

افرادی با دفتر انتشارات یا آقای سجادی تماس بگیرند و گله کنند چرا آنها را از قلم انداخته و کسی به سراغشان نرفته تا شعر آنان نیز در این مجموعه به چاپ برسد. لازم می‌دانم همین جا اعلام کنم انتشارات معتبر با علاقه و افتخار آمادگی دارد آثار منظوم و نغز شاعران شوشتری و خوزستانی را در این زمینه به چاپ برساند.

اشعاری که با گویش محلی شوشتری در این مجموعه آمده حاوی واژه‌های ناب فارسی است که امروزه در گویش شوشتری‌ها ساری و جاری است و با قرائن موجود باید همان زبان خوزی باستان باشد. این امکان وجود دارد پس از راه یافتن این واژه‌ها به زبان فارسی معیار، بتوان عیار آن را تقویت و غنای آن را افزون‌تر نمود.

برخی از فضلاء شوشتر از شوشتر بعنوان شهر اولین و آخرین تعبیر می‌کنند؛ و می‌گویند شوشتر در میان شهرهای اطراف آخرین شهری است که اسلام را پذیرفت و نیز اولین شهری است که به تشیع گرایید و آن را در خوزستان منتشر ساخت. شوشتر از شهرهای معمور دنیای کهن است بطوری که در شعر معروف:

گنه کرد در بلخ آهنگری به شوشتر زدند گردن مسگری

از بی عدالتی قاضی که بگذریم از بلخ و شوشتر بعنوان دو
شهر مطرح آن زمان که یکی در منتهی الیه شمال شرقی و
دیگری در منتهی الیه جنوب غربی واقع بوده اند یاد می کند.

کار ارزشمند آقای سجادی هم بیانگر عشق و علاقه
ساکنان دارالمؤمنین شوشتر به ائمه اطهار (ع) و خلوص دینی و
مذهبی آنان، و هم احیاءکننده شعر و ادب مردم این خطه، و هم
ارائه دهنده واژه های ناب فارسی است که چنانچه پیشتر گفتیم
ریشه در زبان خوزی قدیم دارد.

هر کس به زبانی صفت حمد تو گوید

ما هم لغت شوشتری آریم به میانه

سید عبدالمجید علوی شوشتری